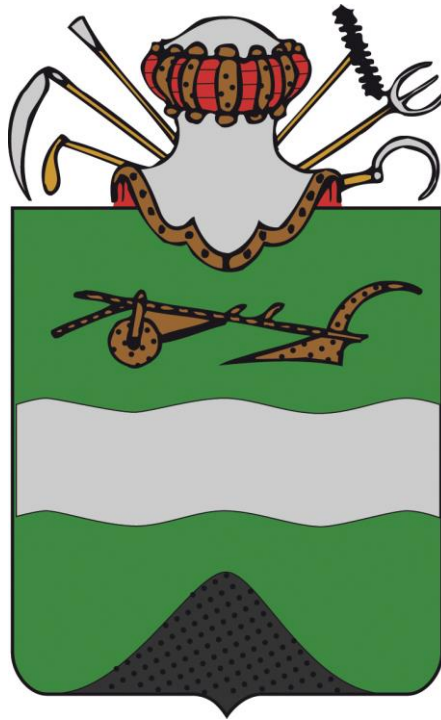

Soest duurzaam...

door betrokken burgers

Duurzaamheid en burgerinitiatieven in de gemeente Soest

Aanbevelingen voor een duurzaamheidsplan 2014-2018

Oktober 2013

Gerrit Vledder

In opdracht van de **Gemeente Soest**

Vledder Projecten

INHOUDSOPGAVE

Vooraf	3
1. Verantwoording	4
1.1. Overzicht van activiteiten	4
1.2. Uitvoering.....	5
1.3. Literatuur.....	6
2. Intermezzo	7
3. Aanbevelingen	8
3.1. Duurzaamheid en burgerinitiatief.....	8
3.2. De energieke ambtenaar	8
3.3. Praktische handvatten	10
3.4. Financiële randvoorwaarden	11
Bijlage 1: Burgerinitiatieven in Soest	13
Bijlage 2: Gespreksverslagen	14
2.1. Hans Kruiswijk.....	14
2.2. Kees Waagmeester.....	15
2.3. Stan Uyland.....	16
2.4. Soester Courant.....	17
2.5. Henk van Asch en Paul Martens	18
2.6. SoesterMarkt.....	19
2.7. Het Energieteam Soest	21
2.8. Marion Foppele	22
Bijlage 3: Opdracht van de gemeente Soest	26
Bijlage 4: Burgerinitiatieven: wat speelt er?	28
4.1. “De energieke samenleving”: wat wil de burger?	28
4.2. Participatie: van inspraak naar samenwerking.....	29

Vledder Projecten

Vooraf

'Doe-democratie'

Een andere ontwikkeling die doorzet is die welke wordt aangeduid als 'doe-democratie'. In nieuwbouwwijken, in dorpse kernen, in oude stadscentra komen spontaan groepen inwoners bij elkaar om een clubhuis te starten, een bibliotheek of een speeltuin op te zetten of de straat te renoveren. Pas in een later stadium kloppen ze aan bij de gemeente voor enige steun, of soms alleen voor de ruimte om hun initiatief te kunnen doorzetten. Waar gemeenten voorheen spraken van 'burgerparticipatie' kun je nu beter spreken van 'overheidsparticipatie': de burgers doen het, en de overheid kan soms een steentje bijdragen.

"De overheid kan niet elke grasspriet bijknippen", Minister Ronald Plasterk over de participatiesamenleving in de Volkskrant 20 september 2013

Op dinsdag 26 februari 2013 vond een kennismakingsgesprek plaats tussen Evelien Middendorp, beleidsmedewerker Duurzame Ontwikkeling van de gemeente Soest en Gerrit Vledder, Soestenaar en adviseur op het gebied van duurzame ontwikkeling en burgerparticipatie. Evelien Middendorp gaf aan bijzondere waarde toe te kennen aan de initiatieven die als onderdeel van het "Duurzaamheidsplan 2010 – 2014" uit de Soester gemeenschap zijn voortgekomen. Ze noemde met name het Energieteam en het Bedrijven Platform Duurzaamheid en gaf aan zeer geïnteresseerd te zijn in vergroting van betrokkenheid van burgers bij (de uitvoering van) een eventueel vervolg van het duurzaamheidsplan vanaf 2014.

Dat past binnen een bredere maatschappelijke ontwikkeling, waarbij enerzijds burgers vaker initiatieven nemen en anderzijds de publieke middelen afnemen. Als die ontwikkelingen op een goede manier worden gecombineerd, kan dat tot een nieuwe dynamiek leiden, waarbij duurzame ontwikkeling een meer geïntegreerde plek krijgt in de Soester samenleving.

Het leidde tot een opdracht van de gemeente Soest aan ondergetekende (zie bijlage 3), waarvan de kernvraag is: hoe kunnen burgerinitiatieven bijdragen aan een volgend duurzaamheidsplan (2014-2018). In het vervolg van de opdracht raakte ook Johan Simon van de gemeente Soest betrokken en vond een kennismakingsgesprek plaats met wethouder Harry Witte. Op basis van een gezamenlijk vastgesteld uitvoeringsplan werden daarop gesprekken gevoerd met een aantal "sleutelfiguren" uit Soest, die een goed beeld hebben van wat er aan burgerinitiatieven leeft in Soest. Op basis van die informatie werden vervolggesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van een aantal burgerinitiatieven. Dat leverde een breed overzicht op van wat er leeft bij burgers, die het heft in eigen hand hebben genomen. Daarvan doe ik hier verslag.

Oktober 2013,
Gerrit Vledder

Vledder Projecten

1. Verantwoording

1.1. Overzicht van activiteiten

Voor dit onderzoek zijn gesprekken gevoerd met de volgende personen:

Gesprekspartner(s)	Organisatie	Datum
Hans Kruiswijk	“Sleutelfiguur”	12-06-2013
Kees Waagmeester	“Sleutelfiguur”/Vrienden van de Eng	13-06-2013
Stan Uyland	“Sleutelfiguur”/Soester Maatjes	21-06-2013
Martine Tjie A Loi/Johan van Beek	Soester Courant	03-07-2013
Marion Foppele	Balans Bureau Vrijwilligerswerk	03-09-2013
Henk van Asch/ Paul Martens	Bedrijven Platform Duurzaamheid/ Zakenkring Soest	04-09-2013
Niels Willems, Henri ter Steeg, Christine van der Krol	SoesterMarkt	06-09-2013

Geaccordeerde gespreksverslagen van de gesprekken met mensen uit de Soester samenleving zijn bijgevoegd als bijlage 2.

Het proces is verlopen in samenspraak met de opdrachtgever (zie overzicht). De gesprekken met de gemeente Soest waren procesgericht. Daarvan zijn geen verslagen opgenomen.

Gesprekspartner(s)	Inhoud	Datum
Evelien Middendorp	kennismaking	26-02-2013
Evelien Middendorp	samenwerkingsmogelijkheden	17-04-2013
Evelien Middendorp en Harry Witte	Opdracht/plan van aanpak	22-05-2013
Evelien Middendorp/Johan Simon	Voortgang	25-06-2013
Evelien Middendorp/Johan Simon	Bespreken tussenrapportage	09-07-2013
Evelien Middendorp/Johan Simon	Voortgang	25-09-2013
Evelien Middendorp/Johan Simon	Concept eindverslag bespreken	09-10-2013

Daarnaast heb ik nog deelgenomen aan een aantal andere relevante activiteiten/gesprekken.

Activiteit	Organisatie	Datum
Bijeenkomsten Energieteam	Energieteam Soest	15-04-2013
		28-05-2013
		02-07-2013
		10-09-2013
Gesprek Herman Schotman	033 Energie Amersfoort	18-06-2013
Lunchbijeenkomst	Bedrijven Platform Duurzaamheid	12-09-2013
Training Soester Maatjes	Soester Maatjes	16-09-2013
		27-09-2013
Eerste Hulp bij burgerinitiatief	IVN Utrecht	23-09-2013

Vledder Projecten

1.2. Uitvoering

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Soest, onder verantwoordelijkheid van de beleidsmedewerker Duurzaamheid, Evelien Middendorp. In de loop van de uitvoering is de oorspronkelijke brede opdracht in goed overleg aangescherpt. Het onderzoek beoogt vooral om in de gemeente Soest in een (eventueel) volgend duurzaamheidsplan de rol van burgers, al dan niet georganiseerd, te vergroten. Dat past in de lijn van de actuele ontwikkelingen, waarin het gaat over een “Energieke samenleving” en een “Participatiesamenleving”.

Het onderzoek is inventariserend en deels zelfs participierend (schrijver is lid van het Energieteam Soest). De zoektocht is gestart vanuit twee vragen:

- Welke burgerinitiatieven zijn er, die een raakvlak hebben met duurzaamheid? Daarbij is duurzaamheid benaderd als breed concept: geïntegreerde aandacht voor sociale, ecologische en economische aspecten (Triple P: People, Planet, Profit).
- Wat kan de gemeente doen om deze initiatieven te ondersteunen? In de gesprekken is daarbij als uitgangspunt gehanteerd, dat geen geld beschikbaar is.

In eerste instantie was er ook de intentie om een aantal bestaande Soester organisaties bij het onderzoek te betrekken: kerken, sportorganisaties, culturele organisaties. Daarbij was dan de vraag of ze zouden willen investeren in/meewerken aan duurzaamheidsinitiatieven. Maar lopende het onderzoek werd duidelijk dat dat een andere insteek vraagt. In de eerste plaats omdat ervoor moet worden gewaakt om het vaak al behoorlijk belaste vrijwillige kader van zulke organisaties te belasten met taken buiten hun “core business”. Maar ook, omdat het meer voor de hand ligt om, als je dat toch wilt, een concreet verzoek neer te leggen en geen open vraag.

Het project is in twee fases uitgevoerd.

In fase 1 zijn een aantal “sleutelfiguren” in de Soester samenleving benaderd om een beeld te krijgen van wat er aan burgerinitiatieven is in Soest. Dat waren Hans Kruiswijk, Kees Waagmeester, Stan Uyland en de redactie van de Soester Courant. Op basis van diverse adviezen werd die fase verrijkt met een gesprek met Marion Foppele van Balans Bureau Vrijwilligerswerk.

In fase 2 werd gesproken met vertegenwoordigers van een aantal burgerinitiatieven rond duurzaamheid: Het bedrijvenplatform duurzaamheid en de SoesterMarkt. In alle gesprekken bleek overigens dat deze indeling wat geforceerd was: sleutelfiguren bleken ook zelf actief betrokken bij burgerinitiatieven: Kruiswijk bij Het Gagelgat, Waagmeester bij Vrienden van de Soester Eng en Uyland bij Soester Maatjes. Het gesprek met Marion Foppele leverde nog een aantal burgerinitiatieven op, waarmee uiteindelijk geen contact is geweest. Een overzicht van alle ter sprake gekomen initiatieven staat in bijlage 1.

Vledder Projecten

1.3. Literatuur

Literatuuronderzoek is geen onderdeel van dit onderzoek. Toch wil ik een aantal uitgaven noemen, die in ieder geval mij geïnspireerd hebben bij de ideeënvorming en verslaglegging. Een aantal citaten uit deze publicaties komen terug in kaders in de tekst.

- "De energieke samenleving", Planbureau voor de leefomgeving, 2011. Gratis beschikbaar als e-book en als PDF document op de website van het PBL (<http://www.pbl.nl/publicaties/2011/signalenrapport-de-energieke-samenleving>).
- "Help! Een burgerinitiatief", InAxis, commissie innovatie openbaar bestuur, april 2007.
- "Tien kansen voor de energieke ambtenaar", José Andringa, Liane Lankreijer, Caroline van Leenders, Lidwien Reyn. Te vinden via de website "Gemeente.nu": <http://www.gemeente.nu/Loopbaan/Nieuws/2013/7/Top-10-Kansen-voor-de-energieke-ambtenaar-1318523W/>. Daar is het boekje ook gratis te downloaden.
- "Durftevragen en de Kracht van sociale overwaarde", Nils Roemen en Fanny Koerts, 2011. Gratis te downloaden op <http://durftevragen.com/boek/>.
- "Omdenken kijk – denk - creëer" van Berthold Gunster, 2009.
- "De overheid kan niet elke grasspriet bijknippen", opiniestuk over de participatiesamenleving van Minister Ronald Plasterk in de Volkskrant van 20-09-2013.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit rapport ligt volledig bij de auteur, Gerrit Vledder. Dat geldt in het bijzonder voor de aanbevelingen.
Over de inhoud van de gespreksverslagen is overleg geweest met de geïnterviewden.

Vledder Projecten

2. Intermezzo

Van de individuele gesprekken met mijn gesprekspartners heb ik verslagen gemaakt. Die zijn terug te vinden als bijlage bij deze rapportage. Maar zoals dat gaat: de waarde van een gesprek zit niet alleen in wat er gezegd wordt, maar ook in wat er gebeurt. En er zat een interessante parallel in de verschillende gesprekken. Die draaide om de verwachtingen ten aanzien van de rol van de gemeente. Daarbij ging het over het nu, met het oog gericht op de toekomst. Maar daarbij kwam onvermijdelijk ook de historie en de maatschappelijke context aan de orde. Met dank aan alle gesprekspartners leg ik wat ik daaruit heb gehaald neer in dit intermezzo.

De gemeente is de afgelopen decennia in een positie terechtgekomen, die je het best kunt kwalificeren als “regulator”. In een individualiserende samenleving is ergens een institutie nodig, die het samenleven reguleert. Vroeger gebeurde die regulering in “eigen kring”, school en gezin, maar ook binnen “zuilen”. De vanzelfsprekendheid van de autoriteit binnen die “eigen kringen” is weg gevallen. Daardoor is de rol van de overheid, het “beheren van het publieke domein”, steeds omvattender geworden. Bij die rol hoort regulering en handhaving. Dat is geen gemakkelijke rol in een individualiserende samenleving. Want individuen willen voor zichzelf maximale vrijheid, maar voor de ander duidelijke grenzen. De individualisering gebeurde in een tijd waarbij publiek geld geen groot probleem was. En zo werd de invulling van de rol van de gemeente steeds meer het hanteren van carrot (subsidies) en stick (handhaving regels) om de samenleving in goede banen te leiden. Een rol die in de meest recente ontwikkelingen nog een extra dimensie heeft gekregen: door decentralisatie wordt de gemeente meer en meer een regisseur van beleid gericht op de burger.

De individualisering heeft ons ook een vorm van grootschaligheid gebracht, die de megalomanie benadert. De complexiteit van het beheersen van de individualisering heeft geleid tot privatisering van publieke diensten en, gedeeltelijk als gevolg daarvan, tot schaalvergroting. Het achterliggende idee is dat grootschaligheid leidt tot efficiency.

Deze ontwikkeling heeft geleid tot onvrede. Een gevoel van afstand tot de politiek, geen gevoel van thuis zijn op te grote scholen, woede over een autistische financiële wereld, en over riskant beleggende woningcorporaties en pensioenfondsen. Mensen vertalen hun ontevredenheid en boosheid in geklaag, maar ook in ondernemendheid: de energieke samenleving. Het antwoord van de overheid is decentralisatie. Dat proces gaat gepaard met teruglopen van publieke middelen. Juist voor de gemeente liggen hier kansen. De gemeente moet meer doen met minder middelen. Dat lijkt op het eerste gezicht het ideale scenario voor een onuitvoerbare missie. Maar in onze gesprekken zagen we het ook als een kans. Een samenleving, waar burgers zelf initiatieven nemen en waarin de gemeente beschikt over bescheiden financiële middelen, vraagt een andere rol- en taakverdeling.

De kern zou wel eens kunnen zijn, dat de gemeente niet meer (vooral) stuurt, reguleert en handhaaft, maar aan haar burgers de vraag stelt: “Wat kan ik voor u doen?” Niet kijken of iets mag, maar actief meedenken of en hoe het mogelijk gemaakt kan worden.

Vledder Projecten

3. Aanbevelingen

PBL-modelberekeningen laten zien dat een schone economie in 2050 in principe haalbaar is. Maar de orde van grootte van het duurzaamheidsvraagstuk is dusdanig dat beleid alleen kansrijk is als het *op alle niveaus* en zowel *bij overheden en burgers, als bedrijven* tot een actief zoeken naar nieuwe handelingsopties leidt. (*"De energieke samenleving" Planbureau voor de Leefomgeving*)

In dit hoofdstuk zet ik aanbevelingen op een rij, die ik heb gedestilleerd uit de gesprekken. Ze zijn, op een enkele aanbeveling na, niet besproken met de gesprekspartners. Ze komen dus voor mijn verantwoordelijkheid. Ze zijn gebaseerd op de aanname, die ik formuleerde ter afsluiting van het vorige hoofdstuk "Intermezzo":

De kern zou wel eens kunnen zijn, dat de gemeente niet meer (vooral) stuurt, reguleert en handhaaft, maar aan haar burgers de vraag stelt: "Wat kan ik voor u doen?" Niet kijken of iets mag, maar actief meedenken of en hoe het mogelijk gemaakt kan worden.

Want dat is voor mij onmiskenbaar de "grootste gemene deler" in de gesprekken. Alle gesprekspartners gaven vooral te kennen dat ze van de gemeente vooral een open en ontvankelijke houding verwachtten. En dat ze die niet altijd tegenkomen. Hierna wil ik deze algemene "oproep" vertalen naar een aantal concrete aanbevelingen.

3.1. Duurzaamheid en burgerinitiatief

In de komende decennia is het van belang te sturen op het mobiliseren van de maatschappelijke energie. Er is een toekomst voor een innovatieve, leefbare samenleving waarin duurzaamheid de onderlegger is. Innovatie betekent ruimte voor actie en initiatief, aanvaarden dat het soms fout gaat en zorgen dat de beste vernieuwingen snel worden geïdentificeerd en verspreid. Die innovatie vraagt om een andere overheid. Een overheid die heldere doelen stelt, maar vervolgens meer ruimte creëert voor andere partijen. (*"De energieke samenleving" Planbureau voor de Leefomgeving*)

- Houd vast aan de in het bovenstaande kader gelegde verbinding tussen duurzaamheid (Triple P) en burgerbetrokkenheid. Dat is versterkend voor zowel burgerinitiatieven (bijdragen aan een leefbare samenleving) als voor duurzaamheid (het gaat niet alleen meer over inhoud, maar ook over een strategische aanpak).

3.2. De energieke ambtenaar

Het is gemakkelijk gezegd dat "de gemeente" moet veranderen. Maar in de praktijk zijn het de ambtenaren die het moeten doen. De actuele ontwikkelingen stellen dus vooral ambtenaren voor nieuwe uitdagingen. Oude vastigheden verdwijnen, nieuwe staan niet meteen voor de deur. Dat is veel gevraagd. Als "de politiek" zich voelt aangesproken door de "energieke samenleving", dan moeten de ambtenaren worden ondersteund om dat mogelijk te maken. Daarvoor zijn ook mogelijkheden. Ik beschik niet over een volledige lijst, maar wil toch een drietal inspirerende mogelijkheden onder de aandacht brengen.

Vledder Projecten

10 Kansen voor de energieke ambtenaar

Regelgeving en subsidies zijn niet genoeg om de hedendaagse uitdagingen in goede banen te leiden, is de hoofdgedachte van de publicatie *Tien kansen voor de energieke ambtenaar*.

Een ander soort ambtenaar is nodig. Dit omdat burgers steeds meer het heft in eigen handen nemen, onder meer door sociale media. De zogenoemde netwerksamenleving vraagt om de inzet van ambtenaren die werk maken van de tien kansen die voor grijpen liggen:

1. Wees Nieuwsgierig
2. Zet een systeembril op (wat kan je beïnvloeden?)
3. Werk op meerdere niveaus
4. Gebruik trends (Waar kan jouw programma op aansluiten?)
5. Verbind netwerken
6. Co-creëer met vertrouwen
7. Leer in allianties (zet bijvoorbeeld een Community of Practice op)
8. Maak ruimte (organiseer buiten de bestaande hokjes)
9. Houd een vinger aan de pols
10. Pas spelregels aan.

De noodzaak anders te werken komt volgens de auteurs ook voort uit de uitdagingen van deze tijd. De veelbesproken crisis. Energievraagstukken. Het milieu. De Europese Unie. Noem het maar op. Werk aan de winkel. "Pak de kansen die je aanspreken en merk hoe leuk het is om met de buitenwereld samen te werken", is het advies.

(bron: <http://www.gemeente.nu/Loopbaan/Nieuws/2013/7/Top-10-Kansen-voor-de-energieke-ambtenaar-1318523W/>)

DurftevrAGEN In Company

DurftevrAGEN komt ook bij organisaties over de vloer.

Bij een DurftevrAGENworkshop *In Company* faciliteren wij het oplossen van vragen uit de organisatie met mensen uit de organisatie. Mét de mensen dus! In iedere organisatie is immers al een enorme hoeveelheid kennis, ideeën en sociale overwaarde aanwezig.

Je kunt de DurftevrAGEN In Company zowel met een enkele afdeling of team doen, als met verschillende afdelingen of teams. In het laatste geval zorgt DurftevrAGEN er tevens voor dat mensen uit verschillende hoeken van de organisatie elkaar, elkaars talenten en elkaars vraagstukken beter leren kennen en begrijpen. Het levert vaak een bijzondere energie op.

(bron: <http://durftevrAGEN.com/diensten/durftevrAGEN-incompany/>)

SME Advies: Cursus 'Samen Duurzaam'

Hoe kunt u de samenleving en uw collega's in beweging krijgen voor duurzaamheid? De rol van de overheid verandert en dat heeft gevolgen voor uw werk als ambtenaar.

De initiatieven zijn talrijk maar vaker moet u organisaties en burgers aanspreken op eigen kracht. Om resultaten te bereiken met uw duurzaamheidsbeleid is samenwerking vaak de sleutel. 'Beleidsmakers moeten meer openstaan voor burgers die zich inzetten voor de samenleving. Laat ze meer denken vanuit het perspectief van de burger en minder vanuit bestuurlijke logica'. Dit stelt de Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid (WRR) in zijn advies 'Vertrouwen in burgers'.

(zie <http://www.sme.nl/projecten/overheid/814-cursus-samen-duurzaam>)

Vledder Projecten

3.3. Praktische handvatten

- Zorg dat ambtenaren weten wat er aan burgerinitiatieven speelt in de gemeente. Organiseer bijvoorbeeld jaarlijks een **ontmoetingsdag** tussen ambtenaren en burgerinitiatieven, op het gemeentehuis of ambtenaren die op bezoek te gaan.

Ambtenaren die te maken krijgen met burgers die iets willen, kunnen vaak niet direct iets bieden. Maar doorverwijzen is een goed alternatief. Tenminste als dat gebeurt met verstand van zaken. Niet naar een ander loket (bureaucratisch), maar via een onderbouwd voorstel. Op die manier voelen mensen zich geholpen. Deze aanpak werkt vaak al voor Balans, maar ambtenaren die burgers ontmoeten zouden zelf ook het “veld” moeten kunnen overzien.

- Help burgerinitiatieven met praktische randvoorwaarden.

Een belangrijke meerwaarde van de gemeente zit in de toegang tot “middelen”, die de burger mist. Door constructief met de burger mee te denken over toegang tot vergaderruimtes, werkruimtes, promotie- en communicatie middelen, enzovoort kan zeer veel goodwill worden gewonnen. Bij het Energieteam wordt door de betrokken ambtenaren op deze manier gewerkt en dat wordt zeer gewaardeerd. In de gesprekken werden ook voorbeelden genoemd waar dit niet gebeurde (onderdak). Dat leidde tot veel wrevel.

- Wees helder en open in de communicatie.

Het gaat er niet om dat een burgerinitiatief zijn zin krijgt. Het gaat erom dat betrokkenen worden meegenomen in de besluitvorming. Kennis delen gedurende een proces zal tot begrip leiden. Benader de betrokkenen als partners.

- Neem een burgerinitiatief nooit over.

De kracht van een burgerinitiatief ligt in het eigenaarschap. Het feit dat het initiatief is ontstaan betekent dat er mensen zijn, die dit belangrijk vinden en verantwoordelijkheid willen nemen. Dat eigenaarschap is voorwaardelijk voor de kracht van het initiatief. Stel dus altijd dienstbaar en ondersteunend op. Neem geen dingen uit handen, tenzij het gaat om zaken waar de gemeente het alleenrecht heeft of wanneer expliciet wordt gevraagd om een specifieke actie. Als dingen daardoor langer duren: het zij zo.

- Denk bij een burgerinitiatief nooit in termen van continuïteit.

*Burgerinitiatieven zijn per definitie op vrijwillige basis. Dat betekent dat professionaliteit niet is **verzeker**d. Op zich kan een burgerinitiatief veel professionaliteit bundelen, maar tijdelijkheid is vaak onvermijdelijk. De basis van een burgerinitiatief is meestal passie. De wil om iets (concreets) voor elkaar te brengen. Zo lang aan dat onderdeel wordt gewerkt is inzet verzekerd. Maar als het klaar is, dan kan de passie wegvallen. Verlengen van passie is lastig. Bij burgerinitiatieven is “Tel je zegeningen” een goede basishouding.*

Vledder Projecten

3.4. Financiële randvoorwaarden

In dit onderzoek is de vooronderstelling geweest dat de gemeente geen geld heeft voor burgerinitiatieven. Dat was om te voorkomen dat gesteggel over geld zou ontstaan. Toch is het van belang een aantal financiële aanbevelingen te doen, die in het verlengde liggen van het voorgaande. En er is een parallel. Want in het geschetste proces is geld een randvoorwaarde, een smeermiddel. De vraag is: hoe zet je dat zo effectief mogelijk in?

- Financier geen projecten, maar de randvoorwaarden voor projecten. Geef de regie en een budget aan het burgerinitiatief.

Een project heeft een kop en staart. Of het nu een pilot wordt genoemd of niet: als het geld op is, stopt het project veel te vaak. Echte vooruitgang wordt geboekt als er autonome vraag is in de samenleving. Burgerinitiatieven komen voort uit zo'n autonome vraag: iemand wil wat en gaat aan de slag. In zo'n geval kan geld als smeermiddel worden ingezet. Niet om de deelnemers te betalen, maar om deelnemers te helpen bepaalde concrete vragen op te lossen. Door een burgerinitiatief een budget toe te kennen, waarover ze in samenspraak met een ambtenaar kunnen beschikken, wordt het burgerinitiatief opdrachtgever. Daarmee versterk je het eigenaarschap van de initiatiefnemers en daarmee het initiatief. Er zitten haken en ogen aan, maar "aanvaarden dat het soms misgaat" (zie kader "De energieke samenleving", paragraaf 3.1) hoort erbij.

- Professionaliseer nooit zonder de initiatiefnemers.

*Sommige burgerinitiatieven bieden professioneel perspectief. Met name op het gebied van energie gebeurt momenteel van alles. Er is (ook) geld mee te verdienen. Dat is op zich prima. Maar als je in het verlengde van een vrijwillig burgerinitiatief wilt professionaliseren, doe dat dan **samen met** de initiatiefnemers. Als je er bijvoorbeeld geld in wilt investeren is het serieus te overwegen de burgergroep geld te geven voor een "secretaris", die vuil werk opknapt onder hun regie. Het aanstellen van een "directeur" zal eerder contraproductief zijn. Onbetaalde hulpjes voelen zich niet serieus genomen.*

- Investeer in randvoorwaarden voor de inzet van Soester bedrijven. Zoek daarbij naar multipliers.

Het Bedrijvenplatform Duurzaamheid is succesvol als ontmoetingsplek. Dat moet worden gekoesterd. Maar in de uitvoering gaat het nog moeizaam. Een mogelijke verklaring: individuele bedrijven zijn onvoldoende in staat (te kleinschalig) om grote kansen te vertalen naar een concreet uitvoeringstraject. In een "duurzaamheidsaanpak" voor bedrijven kan beschreven worden hoe individuele bedrijven kunnen bijdragen en verdienen aan een concreet duurzaamheidstraject. Zo'n investering door de gemeente kan lucratief zijn, omdat concrete aangrijpingspunten worden geformuleerd voor een commerciële aanpak.

Vledder Projecten

Op die manier wordt een multiplier gecreëerd, enerzijds doordat “de markt” het overneemt, maar ook omdat met het bedrijvenplatform kan worden gezien hoe ze als medefinancier kunnen optreden in zo’n vooronderzoek.

Momenteel ligt een concreet voorbeeld voor het oprapen: het energieakkoord. Voor veel individuele bedrijven is dit te groot om naar het eigen bedrijf te vertalen. Maar als er een aanpak wordt geformuleerd, waarin kansen duidelijk zijn beschreven, dan kunnen bedrijven “inschrijven” op onderdelen waar ze geld kunnen verdienen.

- Financier waar mogelijk via concepten, gebaseerd op no cure, no pay of gedeeld risico tussen opdrachtgever en opdrachtnemer.

De samenleving verandert. Ook de verdienmodellen. ZZP’ers bieden een reservoir aan expertise dat op andere manieren vrij gemaakt kan worden. Bij advisering is betaling via uren nog steeds actueel. Maar er zijn ook werkzaamheden denkbaar, waarbij op resultaat wordt afgerekend. Zo ben ik in gesprek met een consortium in Amersfoort om op basis van no cure/no pay scholen te werven voor een energiebesparingstraject.

De gemeente kan overwegen meer resultaatgericht afspraken te maken met opdrachtnemers. Dat kan no cure/no pay zijn of een lichtere vorm: gedeeld risico.

Vledder Projecten

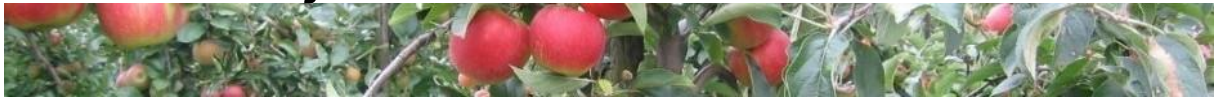

Bijlage 1: Burgerinitiatieven in Soest

Hieronder staan alle burgerinitiatieven op een rij die ik op het spoor ben gekomen tijdens dit onderzoek, met een verwijzing naar de plek waar er meer over is te vinden in dit verslag.

	Initiatief	Meer Informatie in dit verslag
1	Het Gagelgat	Bijlage 2.1
2	De Paardenkamp	Bijlage 2.1
3	Vrienden van de Soester Eng	Bijlage 2.2
4	Soester Maatjes	Bijlage 2.3
5	Energieteam Soest	Bijlage 2.8
6	Bedrijvenplatform Duurzaamheid	Bijlage 2.5
7	SoesterMarkt	Bijlage 2.7
8	Repair Cafe	Bijlage 2.6
9	Reflavour	Bijlage 2.6
10	Stichting Bikkell	Bijlage 2.6
11	Social Sofa	Bijlage 2.6
12	Schuldhelp Maatjes	Bijlage 2.6
13	Stichting Het Honk	Bijlage 2.6

Vledder Projecten

Bijlage 2: Gespreksverslagen

2.1. Hans Kruiswijk

Op *woensdag 12 juni* heb ik gesproken met Hans Kruiswijk bij hem thuis. Een inspirerend gesprek, omdat Hans een goed verteller is. Belangrijk en terugkerend “thema” van het gesprek was “Het Gagelgat”. Hans verzorgt daar rondleidingen en heeft me enthousiast gemaakt voor een bezoek. Maar zijn betrokkenheid bij het Gagelgat staat voor meer. Het eerste deel van het gesprek ging over “De Soester”. Inwoners van Soest zijn ondernemend en Soest kent een opmerkelijk hoge organisatiegraad. Dat wil zeggen: er is een bloeiend en breed geschakeerd verenigingsleven in Soest. Sport, religie, muziek en theater verbinden Soesters met elkaar. In het gesprek signaleerden we dat dat in een geïndividualiseerde samenleving opmerkelijk is. Het is een voorsprong als je het plaatst binnen het kader van de actuele ontwikkelingen naar kleinschaligheid, decentralisatie en een groeiende behoefte aan saamhorigheid. In combinatie met ondernemerschap is het ook een mooie voedingsbodem voor burgerinitiatief. En het biedt aanknopingspunten voor activering rond duurzaamheid: organisaties kunnen worden gestimuleerd op (in)gepaste wijze aan de slag te gaan met duurzaamheid.

Rondom het Gagelgat hebben we nog gesproken over de verbinding met De Paardenkamp, de huidige eigenaar, die niet alleen de aankoop heeft gedaan, maar ook de verbouw heeft gefinancierd. In wezen gaat het om een burgerinitiatief: stichting De Paardenkamp is erin geslaagd middelen te genereren om iets te bewaren en open te stellen voor de Soester gemeenschap. Een groot aantal vrijwilligers is daarbij actief. Het is een interessant voorbeeld van hoe burgerinitiatief een peiler kan worden in een duurzame samenleving.

Als het gaat om burgerinitiatieven wees Hans Kruiswijk op de fragiliteit ervan. Het is riskant om zulke initiatieven te benaderen als iets structureels. Het gaat meer om golfbewegingen. Mensen komen in beweging als iets ze raakt. Betrokkenheid is dan vaak doelgericht. Ze willen aan de slag om iets te bereiken. En als dat is bereikt, dan is het klaar. Met nieuwe (externe) uitdagingen kan die betrokkenheid wellicht worden verlengd, door een volgende doel neer te leggen, maar het lijkt verstandig zo’n initiatief te koesteren als incidentele bijdrage aan de samenleving. De gemeente hoeft in die situatie niet prominent aanwezig te zijn en moet vooral functioneel bijdragen. Wat zo’n groep nodig heeft zal vaak verschillen. Juist hier zou een houding van “Wat kan ik voor u doen” vruchtbaar zijn. Het is dan niet nodig om alle wensen te honoreren. Het gaat erom de deelnemers serieus te nemen. Met een *beargumenteerd* “Nee” krijgt de groep misschien niet de gewenste uitkomst, maar wordt ze wel serieus genomen. En de gemeente beschikt hoe dan ook over middelen, waarover individuele burgers niet beschikken: faciliteiten, (toch ook) geld, invloed op regelgeving. Als het gaat om het mobiliseren van georganiseerd Soest, dan zit de gemeente weer meer in een sturende rol: de gemeente heeft een doel, dat via de inzet van anderen gerealiseerd kan worden. Dat is aan de ene kant gemakkelijker omdat een concrete partij kan worden aangesproken. Aan de andere kant is het minder gemakkelijk, omdat de vraag gaat naar een partij, die het niet zelf heeft bedacht. Het “eigenaarschap” ligt niet vanaf het begin bij de “uitvoerder”.

Vledder Projecten

Het is dan nodig om gezamenlijk aanknopingspunten te vinden: het droppen van een idee zal niet werken. Er zal iets gevonden moeten worden, dat het logisch maakt dat een organisatie meedoet.

Concreet zijn in het gesprek met Hans Kruiswijk geen nieuwe organisaties naar voren gekomen, met uitzondering van De Paardenkamp. Dat is wel een interessante, omdat het een burgerinitiatief is met een lange historie en met een grote financiële onafhankelijkheid.

2.2. Kees Waagmeester

Op *donderdag 13 juni* heb ik gesproken met Kees Waagmeester, bij hem thuis. Ik ken Kees Waagmeester, omdat hij en ik hebben samengewerkt bij het Platform voor Duurzame Ontwikkeling en bij de NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling). Vanuit die gezamenlijke historie hebben we naar Soest gekeken. Omdat ik de dag daarvoor met Hans Kruiswijk had gesproken was er wel sprake van interferentie tussen die gesprekken.

Bij Kees Waagmeester was een heel concreet aanknopingspunt de Stichting Vrienden Soester Eng. Ook deze stichting is te beschouwen als een burgerinitiatief. Kees Waagmeester is actief in die stichting, die zich actief inzet voor het behoud van de meerwaarde van de Soester Eng voor Soest. In die hoedanigheid heeft hij regelmatig contact met de gemeente. Zowel met wethouder Harry Witte als met ambtenaren. Daarbij merkt hij dat er ambivalentie is ten aanzien van actieve burgers. De beargumenteerde inbreng, bijvoorbeeld bij de voorbereidingen van het bestemmingsplan waarin de Eng ligt, wordt formeel afgedaan. Daarbij is op zichzelf niet het probleem dat de gemeente soms een andere mening heeft dan de stichting, maar er is geen communicatie waaruit nieuwsgierigheid blijkt naar wat betrokken burgers te melden hebben. Binnen het college en bij sommige ambtenaren lijkt de inbreng van burgers eerder als belasting te worden gezien dan als kans. Men is veelal bezig met wat mag en niet mag (reactief) dan met wat er kan (meedenken). Wethouder Harry Witte gaat constructief om met de stichting, maar laat in de uitvoering veel bij de ambtenaren liggen.

Met Kees Waagmeester is ook gesproken over de rol van de gemeente in burgerinitiatieven en bestaande organisaties. Wat betreft burgerinitiatieven komt de mening van Waagmeester in hoge mate overeen met die van Kruiswijk. De waarde van burgerinitiatieven zit in de doelgerichtheid. Daarmee hangt tijdelijkheid samen. Een ondersteunende rol van de gemeente is het meest gepast. Overnemen van zulke initiatieven of een te grote rol claimen is gevaarlijk, omdat dat direct de motivatie van de deelnemers zal aantasten.

Wat betreft het activeren van bestaande organisaties rond duurzaamheid is Waagmeester sceptisch. Vanuit zijn ervaring als voorzitter van Artishock geeft hij aan, dat er regelmatig pogingen zijn om de bestaande structuur voor andere doeleinden te gebruiken. Echter: de motivatie van mensen om actief te zijn binnen een bepaalde context is haast altijd heel concreet en praktisch. Dergelijke pogingen zijn dan ook zelden succesvol.

Vledder Projecten

Zelfs binnen Artishock waren verschillende “stromingen”, bijvoorbeeld rondom een bepaalde muzieksoort of een filmgroep. Men is weliswaar lid van dezelfde vereniging, maar men beperkt zich veelal tot de specifieke activiteit waarvoor men heeft gekozen.

Waagmeester geeft aan dat het van groot belang is om bij eventuele verzoeken uit te gaan van wat er al is. Het inkleuren van *bestaande activiteiten* of het leggen van een heel concrete verbinding met de “core-business” van de organisatie is eigenlijk het enige wat perspectief biedt. Dat betekent dan ook bijna per definitie dat het zal moeten gaan om korte, (doel)gerichte interventies.

Concreet zijn in het gesprek met Kees Waagmeester twee nieuwe initiatieven naar voren gekomen voor het vervolgonderzoek: de stichting “Vrienden Soester Eng”, dat een burgerinitiatief is dat zich (onder meer) expliciet richt op beïnvloeding van gemeentelijk beleid. Daarnaast attendeerde Waagmeester op de grote rol van de “kerk” in de Soester samenleving. Een rol die vaak wordt vergeten, maar moeilijk is te overschatten.

2.3. Stan Uyland

Op *vrijdag 21 juni* sprak ik Stan Uyland op het kantoor van de BMU-groep. Het werd een verrassend gesprek. Uyland bleek een bevlogen ondernemer, die in het kader van duurzaamheid met name geïnspireerd is door de sociale component: aandacht voor de mens. Zijn bevlogenheid komt in ieder geval in twee initiatieven tot uitdrukking:

1. Hij is oprichter en directeur van het Gids netwerk, *“een oecumenisch-christelijke netwerkorganisatie die zich nadrukkelijk beperkt tot het verenigen van leiders. Als organisatie wil GIDS zich echter niet alleen tot christenen richten, maar tot al diegenen die kunnen voorgaan in het verbeteren van de lokale samenleving. GIDS streeft daarbij naar samenwerking tussen leiders uit alle maatschappelijke geledingen: openbaar bestuur, politieke partijen, kerken, gezondheidszorg, non-profit organisaties, onderwijs, wetenschap, media, kunst en bedrijfsleven.”*
2. Hij is initiatiefnemer van het project Soester Maatjes. Dat project *“wil van Soest een Maatjesdorp maken. Maatjes zijn mensen die van betekenis willen zijn voor anderen. Ze helpen en begeleiden bijvoorbeeld kwetsbare mensen een nieuwe baan te vinden, maar ze kunnen ook met ouderen een wandeling maken, een ZZP-er helpen opdrachten te werven, of met iemand meesporten.”*

In het gesprek hebben we deze initiatieven besproken in het bredere kader van een duurzame samenleving, een samenleving waarin geld verdienen op evenwichtige manier is verbonden met aandacht voor mensen en hun leefomgeving. Daarbij ging het vooral over de verantwoordelijkheid van *alle geledingen van de samenleving* om naar vermogen aan zo’n samenleving bij te dragen.

Het is een frisse, ondernemende kijk op de “Energieke samenleving”. Daar gaat het over burgerinitiatieven; burgers die zelf aan de slag gaan. “Soester Maatjes” is in die zin zelf een burgerinitiatief, maar het is ook meer. Het werkt als een soort estafette: maatjes delegeren het werken aan een betere samenleving niet aan (bijvoorbeeld) de overheid, maar komen zelf in actie. Mensen helpen mensen.

Vledder Projecten

Het is in het kader van dit onderzoek een interessante optie. De grote vraag bij burgerinitiatieven is hoe je ze kunt bestendigen en hoe je ze kunt beïnvloeden. Het antwoord lijkt vooral: “Niet.” Maar Soester Maatjes is een “concept”, waarin burgers elkaar helpen door kennis en vaardigheden aan elkaar over te dragen. Zo kwamen we in het gesprek al gauw op het idee, dat “Groene maatjes” een invulling zou kunnen zijn, waarbij mensen elkaar helpen op het gebied van natuur en/of milieu.

In dit onderzoek ligt het accent op de “planet” kant van duurzaamheid: natuur en milieu. Maar het onderzoek is een zoektocht naar nieuwe mogelijkheden om mensen aan te spreken. Daarvoor bieden de andere kanten van duurzaamheid, menselijke maat en nieuwe verdienmodellen, handvatten. Met Soester Maatjes worden mensen aangesproken op de wens zich te ontwikkelen. Dat is een aansprekende manier om actief te worden. Gewoon, omdat het leuk, uitdagend en “gezellig” is om samen beter te worden en samen te werken aan de Soester samenleving. De stap naar een “duurzame” invulling is dan op vele verschillende manieren te doen. Mij lijkt het een interessante invulling van burgerparticipatie en nader overleg met de initiatiefnemers (Gids Netwerk en Soest netwerk) is zeker de moeite waard.

2.4. Soester Courant

Op woensdag 3 juli had ik een gesprek met Martine Tjie A Loi en Johan van Beek van de Soester Courant. Ze gaven aan dat ze zichzelf meer zien als “rapporteur” van wat er in Soest gebeurt, dan als “analysator”. Daarbij is er geen vanzelfsprekende focus bij hen op wat een burgerinitiatief is. Ze illustreren dat aan de hand van het voorbeeld van de Soester Markt. Ze geven aan dat er daarvan vanzelfsprekend verslag wordt gedaan. Bovendien wordt zo’n initiatief ook met belangstelling gevolgd. Zo hadden ze nu gehoord dat de markt mogelijk al gaat uitbreiden. Maar ze registreren die feiten en doen er verslag van.

In het verdere gesprek kwamen nog wel een aantal initiatieven langs. Met name de wijkbewoners comités hebben de aandacht van de Soester Courant. Daarbij signaleren ze een tendens dat de leden van zo’n comité soms de neiging hebben zich te beschouwen als een intermediair naar de gemeente. Dat spreekt niet iedereen aan. Op zich is burgerinitiatief goed. Maar de gemeente is het enige gekozen vertegenwoordigende lichaam. Er moeten niet nieuwe tussenlagen ontstaan. Als het om representativiteit gaat, zijn wijkbewoners comités geen relevante partij. Wel als het gaat om het enthousiasmeren en organiseren van wijkactiviteiten. Wat betreft het zoeken van de publiciteit verschillen de wijkbewoners comités nogal van elkaar. Sommige weten die weg prima te vinden, andere werken meer in de schaduw. In het gesprek staan we ook stil bij de afhankelijkheid van zulke comités van enkele enthousiastelingen en de daarmee samenhangende kwetsbaarheid.

Als het gaat om relevante gesprekspartners in een vervolg komen nog twee namen naar voren:

- Stichting Balans, Marion Foppele
- Paul Martens van de zakenkring Soest.

Verder spreken we af dat de redacteuren vanaf nu “alles wat op een burgerinitiatief lijkt” aan mij zullen doorgeven. Ik kan dan kijken of het “past”.

Vledder Projecten

2.5. Henk van Asch en Paul Martens

Op woensdag 4 september 2013 vond ten (land)huize van Henk van Asch een gesprek plaats, waarin de rol van Soester bedrijven bij duurzaamheid centraal stond. Beide gesprekspartners zijn actief bij het verbinden van de vele bedrijven in Soest. **Paul Martens** was met name uitgenodigd als secretaris van de Soester Zakenkring, **Henk van Asch** als voorzitter van het Bedrijven Platform Duurzaamheid in Soest. Beiden zijn echter breder actief in het maatschappelijk leven van Soest.

Het werd een boeiend gesprek, dat al snel niet meer alleen ging over “hoe het gaat”, maar ook over kansen voor de toekomst. Daarbij lag het accent in het gesprek bij de activiteiten van het Bedrijven Platform Duurzaamheid, waarbinnen ook Paul Martens actief is.

Beide heren zijn op zich positief over het functioneren van het Platform *als platform*. Dat wil zeggen: op de gezamenlijke (lunch)bijeenkomsten, die steeds bij een ander bedrijf plaatsvinden, is de opkomst goed. Bij die bijeenkomsten komen meestal tussen de 30 en 40 ondernemers. Het idee bestaat, dat het “netwerken” daarbij het belangrijkste is. Paul Martens gaf in dit verband aan, dat het opmerkelijk is dat in deze moeilijke tijd bedrijven prioriteit toekennen aan *elkaar treffen*. Ook recente netwerkbijeenkomsten (Zakenkring) en bij SO Soest werden opmerkelijk goed bezocht: bij SOSoest kwamen meer dan 100 ondernemers.

Minder positief zijn de heren over wat er concreet gebeurt. Het besprokene leidt te weinig tot actie. De belangstelling van de aanwezigen beperkt zich vaak tot een aandachtig luisterend oor. Maar het lijkt te ingewikkeld om aangeboden kansen om te zetten in daden. Dat heeft ook veel te maken met het feit dat in deze crisistijd meer nog dan anders de primaire focus ligt op de eigen bedrijfsvoering. Het kost moeite genoeg om het hoofd boven water te houden en dan is duurzaamheid voor vrijwel alle bedrijven een “luxe discussie”.

In het gesprek hebben we vooral gesproken over mogelijkheden om toch de slag naar actie te maken. Op theoretisch niveau is dat niet zo moeilijk: ondernemers komen in actie als iets geld oplevert. Om in een volgend duurzaamheidsplan die energie vrij te maken, zou de focus moeten liggen op duurzaamheidsactiviteiten die geld op kunnen leveren. Op beleidsniveau worden innovatie en duurzaamheid vaak met elkaar verbonden. Maar in de bedrijfspraktijk is die verbinding veel minder duidelijk.

Er lijken kansen om voor beweging te zorgen als individuele bedrijven worden geholpen om de beleidsmatige inzichten te vertalen naar concrete verdienmodellen. Bij duurzaamheid kan een *gezamenlijke aanpak* ook voor *individuele bedrijven* meerwaarde hebben. Energie is daarbij een mooi en concreet aanknopingspunt, zeker nu het energieakkoord openingen biedt voor economisch interessante lokale initiatieven. Echter: individuele bedrijven beschikken niet over voldoende menskracht en expertise om deze mogelijkheden te overzien en de ermee samenhangende bureaucratie te “overmeesteren” (denk aan subsidieaanvragen). Door op dit punt vanuit het Platform expertise en ondersteuning te bieden zal gezamenlijke actie ook voor individuele leden meerwaarde hebben. En zal de netwerkfunctie van het Platform kunnen worden versterkt met concrete activiteiten die duurzaamheid dichterbij brengen.

Vledder Projecten

Verder zijn de volgende onderwerpen kort aan de orde geweest:

- Ten aanzien van de rol van de gemeente leeft het gevoel dat er op zich vaak wel steun bestaat voor voorgestelde maatregelen, maar dat de besluitvorming wel erg veel tijd vergt. Het voorbeeld van ledlampen in straatverlichting kwam hierbij ter tafel.
- Het Platform, maar ook de Soester Zakenkring, is wel erg afhankelijk van een paar mensen. Die zijn daardoor op zich al vrij zwaar belast. Om ondernemers te mobiliseren voor concrete actie kan doelgerichte externe ondersteuning openingen creëren, die anders niet snel zullen ontstaan.
- De gemeente zou (daarom) bereid moeten zijn om in bepaalde gevallen “uitzoekwerk” te (laten) doen voor het Platform. Het gaat dan met name om het “toegankelijk maken” van bepaalde regelingen. Gebleken is dat individuele bedrijven dat vaak niet kunnen en/of niet kunnen overzien.
- Regionale samenwerking (Amersfoort) heeft aandacht, maar nog niet geleid tot hechte verbindingen. In een volgend duurzaamheidsplan zou hieraan eventueel een vervolg kunnen worden gegeven. Maar ook in dat geval zal een antwoord moeten worden gevonden op de vraag “What’s in it” voor de betrokkenen. In ondernemersland gaat het dan al gauw over “economisch voordeel”.

Duurzaamheidsfonds?

De gemeente zou kunnen overwegen een beperkt bedrag te reserveren voor het Platform, waarop ze een beroep zouden kunnen doen voor ondersteuning. Dat zou bijvoorbeeld kunnen in de vorm van een fonds. Te overwegen valt om ook de Platformleden een bijdrage te vragen voor dat fonds. Dat zou met name kunnen als er voor ondernemers ook concreet uitzicht is op rendement van zo’n investering: als het nieuwe kansen schept.

Om te kunnen putten uit het Fonds zou een *simpele* procedure moeten worden gestart, waarbij het Platform aan de hand van een paar vragen aangeeft waarvoor het geld nodig is, hoe en aan wie (lid Platform of extern) het zal worden besteed, wat het *concrete* eindresultaat is (inzicht in resultaten) en welk *achterliggend duurzaamheidsperspectief* wenkt (energiebesparing, investeren in groen, groene energieproductie, etcetera).

2.6. SoesterMarkt

Op vrijdag 6 september vond bij “De Lindenhof” een gesprek plaats met Niels Willems (voorzitter), Henri ter Steeg (marktmeester) en Christne van der Krol (activiteiten) van het burgerinitiatief SoesterMarkt. Er werd gesproken over twee dingen:

1. De SoesterMarkt
2. Verwachtingen ten aanzien van de gemeente

2.6.1. De SoesterMarkt

Het initiatief voor de SoesterMarkt is ongeveer twee jaar geleden ontstaan. Na een voorbereidingsperiode ging de markt dit voor jaar van start. Kern van de markt is verse en ambachtelijke producten zoveel mogelijk uit de omgeving van Soest (laten) verkopen op de markt bij Winkelcentrum Soest Zuid. Als tweede doelstelling is bij te dragen aan de sociale cohesie in Soest. Belangrijk is daarbij dat de markt samenwerking voorop stelt. Onderling: de markt is een coöperatie met inmiddels 60 leden. Maar ook samenwerking met de winkeliers van het winkelcentrum Soest Zuid, en met bezoekers van de markt door ze een

Vledder Projecten

ontmoetingsplek te bieden. In die zin draagt de SoesterMarkt nadrukkelijk bij aan de sociale poot van duurzaamheid (“People”). Maar door de aard van de markt wordt ook bijgedragen aan de ecologische poot (“Planet”). Het “vermarkten” van lokale producten draagt sowieso bij aan het minimaliseren van CO₂-uitstoot ten gevolge van transport. Standhouders worden streng geselecteerd, onder andere op milieu- en diervriendelijkheid van hun producten. Daarbij kiest men bewust niet voor alleen gecertificeerd biologisch. Men wil dat leden en klanten met elkaar bepalen wat zij willen aan duurzaamheid.

Overigens zullen eventuele winsten van de coöperatie door leden bestemd worden aan sociale investeringen in de wijk die bijdragen aan de leefbaarheid, te denken aan zitbankjes of groenvoorziening. Ook dit is evenals de twee hoofddoelstellingen van duurzame voeding en sociale cohesie statutair vastgelegd.

De markt ontwikkelt zich voorspoedig en groeit. Zowel wat betreft het aantal leden van de coöperatie als wat betreft de belangstelling van standhouders en bezoekers. Ook de relatie met de winkeliers is steeds beter. Het verhaal van de bakker is illustratief: eerst verwachtte hij dat de markt concurrerend zou zijn, maar toen hij het als kans benaderde door zelf ook op de markt te gaan staan met een aanbod van biologische producten is zijn omzet gestegen. Nu is hij een ambassadeur voor de markt.

Het enige punt waar de markt nog kampt met zorgen is de economische duurzaamheid (“Profit”). De markt draait volledig op vrijwilligers. Dat is ook het uitgangspunt. Maar desondanks is het lastig om de kosten eruit te krijgen.

2.6.2. Verwachtingen t.a.v. de gemeente

Het is mooi om te zien dat de SoesterMarkt zelf niet snel in de richting van de gemeente kijkt. Het accent ligt sterk op de eigen verantwoordelijkheid. Als dit gesprek niet had plaatsgevonden, dan waren wensen ten aanzien van de gemeente door de mensen van de markt niet zo snel geformuleerd. Sterker nog: het uitgangspunt is dat de SoesterMarkt zoveel mogelijk zijn gang moet kunnen gaan. De kracht zit in de zelfwerkzaamheid.

Op mijn verzoek hebben we toch doorgepraat over de rol van de gemeente. Positief was men over het contact met Annemiek van den Berg (Juridisch medewerker Vergunning & Handhaving) die hun voornaamste contactpersoon is. Zij heeft flexibel waar kan en streng waar moet geholpen met de aanvraag en de verlenging van de vergunning. Wat een beetje wordt gemist is *zichtbare interesse* vanuit de gemeente voor het initiatief.

Als voorbeeld: Niels Willems was een tijd geleden namens de SoesterMarkt bij een bijeenkomst over bewoners- en wijkbedrijven in Amersfoort en kwam daar toevallig naast enkele medewerkers van de gemeente Soest te zitten. Zij waren daar vanuit professionele interesse voor dit soort initiatieven. Toch is daarna nooit meer contact geweest. Het is natuurlijk mogelijk dat gemeenteambtenaren de markt hebben bezocht, maar dat was dan incognito. De Soestermarkt vergroot de leefbaarheid in het dorp, maar de contacten met de gemeente zijn alleen juridisch van aard. Dat is jammer. De belangrijkste feedback vanuit de gemeente naar de Soestermarkt was dat een ambtenaar die daar kennelijk over gaat heeft geconstateerd dat er op enig moment op een kraam huisgestookte likeur of iets dergelijks verkocht werd op de markt. Iets waar de Soestermarkt overigens zelf op toeziet, maar waar kennelijk toch een keer iets door is heen geslipt.

Vledder Projecten

Dat de Soestermarkt in feite een bedrijf is, maar met een sociale doelstelling is lastig voor de gemeente om te plaatsen. Als voorbeeld noemt men hierbij de mogelijkheid gebruik te maken van de reclameborden die de gemeente gratis beschikbaar stelt aan ideële organisaties. Daarbij werd door de juridisch medewerker duidelijk gemaakt dat de markt wordt gezien als commerciële instelling en daarom er niet voor in aanmerking komt. Dat is letterlijk genomen juist, maar de SoesterMarkt heeft sociale en duurzame doelstellingen gerund door vrijwillige burgers en kiest voor een vorm van een bedrijf; in die volgorde. De open uitnodiging aan de gemeente dieper kennis te komen maken met het fenomeen van 'burgerbedrijf' staat in elk geval nog steeds. Lid worden en meedraaien achter de coöperatiekraam en actief worden in een werkgroep is de beste manier om te ervaren hoe zo'n burgerinitiatief als dit nou werkt, raadt men half grappend aan.

2.7. Het Energieteam Soest

Het Energieteam is ontstaan als initiatief om inwoners van Soest duurzamer met energie om te laten gaan. In 2012 zijn er meerdere inwoners gaan participeren in het burgerinitiatief om gezamenlijk zonnepanelen met een goede prijs-kwaliteit verhouding te kunnen aanbieden voor inwoners van Soest. De leden van de groep hebben daartoe een aanbod weten samen te stellen dat aantrekkelijk was en vervolgens een campagne gevoerd om aandacht te vragen. In totaal, twee ronden, zijn op die manier meer dan 150 huizen in Soest van zonnepanelen voorzien.

Na het zonnepanelen project en de oplevering van de voorbeeldwoning heeft de groep een nieuw project opgepakt: een aanbod aan basisscholen om energie te besparen en zonnepanelen te leggen. Daarbij was het doel om ook via die weg burgers te wijzen op het belang van energiebesparing en de mogelijkheden van zonnepanelen. Daarom is vanaf het begin aandacht geweest van ondersteuning van dit project door educatief materiaal.

2.7.1. Samenwerking met de gemeente

Het burgerinitiatief heeft vanaf het begin ondersteuning gekregen van de gemeente. Die bestond uit het leveren van de vergaderruimte, aanwezigheid van minstens één ambtenaar tijdens bijeenkomsten, meedenken over en meewerken aan publiciteit. Bovendien droeg de gemeente bij door een voorbeeldwoning te creëren: een bestaande woning werd zo energiezuinig mogelijk gemaakt met subsidie van de gemeente. Verder heeft de gemeente een duurzaamheidsfonds, waaruit burgers geld kunnen lenen voor energiebesparende maatregelen tegen een lage rente.

Het Energieteam is succesvol geweest omdat ze bestond uit mensen met kennis en enthousiasme rondom duurzaam energieverbruik en zonnepanelen. Het scholenproject kwam voort uit de behoefte om mensen met kinderen te bereiken, iets wat minder succesvol was gebleken in de twee rondes voor particulieren. Toevallig werd de groep op dat moment uitgebreid met een lid dat daar zin in had en enige ervaring met scholen. Die heeft dat toen samen met een ander lid van de groep opgepakt. Dat gebeurde op een moment, waarop de werkwijze van de groep al was ingericht in "werkgroepjes" (veelal duo's): een groep rond de panelen voor particulieren, een communicatiegroep, een scholengroep en een groep rondom het voorbeeldhuis.

Vledder Projecten

Ten aanzien van het succes van de groep kunnen in ieder geval twee conclusies worden getrokken:

1. De leden van de groep hebben zich ingezet op punten waar ze kennis, ervaring en/of affiniteit (of zelfs passie) voor hebben. Dat betekende dat ze ook echt actief waren.
2. De gemeente heeft zich zeer constructief opgesteld, maar de groep steeds aangesproken op de eigen verantwoordelijkheid. De bijdragen van de gemeente was voornamelijk facilitair. Maar op die punten werd wel zeer effectief gewerkt.

Voor een vervolg beraadt het Energieteam zich op de focus, die ze wil leggen. Daartoe is geïnventariseerd waar bij de deelnemers van de groep passie en dus energie zit. Duidelijk is, dat in ieder geval wordt onderzocht of het opzetten van een energiecoöperatie voor de inwoners van Soest mogelijk is.

2.7.2. Verwachtingen ten aanzien van de gemeente

Bij het aanpakken van een onderwerp is de uitdaging om de juiste kennis en resources in het energieteam te verzamelen. Denk hierbij o.a. aan juridische kennis, inkoop- of partnerscreening, communicatieve en technische kennis en budget voor out-of-pocket kosten. Het team moet multidisciplinair zijn om haar doelstelling te kunnen behalen. Oplossingen daarvoor zijn een gerichte wervingscampagne onder de inwoners van Soest, maar soms kan het ook nodig zijn dat op korte termijn en evt. tijdelijk de gemeente “een gat dichtloopt” om te waarborgen dat het doel op de juiste manier gehaald kan worden. Verder beschikt de gemeente over middelen (in de breedste zin), waar het Energieteam op geëigende momenten graag een beroep wil kunnen doen:

- **Inkoop/partnerscreening:** Bij het aangaan van een contract met een partij is naast juridische kennis over contracten het ook goed om een screening te doen van de solvabiliteit en liquiditeit van de partner. Dit om te voorkomen dat er voor de inwoners van Soest contracten worden afgesloten met partijen die vervolgens hun verplichtingen niet na kunnen komen, bijv. door faillissement.
- **Budget:** Daarnaast zullen vele projecten onder de aandacht gebracht moeten worden bij de inwoners van Soest. Dit kan niet altijd budgetneutraal, hoewel natuurlijk zoveel mogelijk gebruik gemaakt zal worden van reeds bestaande kanalen van de gemeente. Een aanvullend budget voor promotiemiddelen zou dan ook bij de gemeente aangevraagd moeten kunnen worden.

(Aan deze tekst is bijgedragen door Niels van Looveren en Leontine de Lange, leden van het Energieteam.)

2.8. Marion Foppele

Op *dinsdag 3 september 2013* vond bij Stichting Balans een gesprek plaats met Marion Foppele van Balans Buro Vrijwilligerswerk. Tijdens het gesprek was er tevens een ondersteunende inbreng van Duko Mulder. De naam Marion Foppele was via diverse bronnen genoemd als interessante gesprekspartner om overzicht te krijgen van (vrijwillige) burgerinitiatieven in Soest. In het gesprek bleek dat te kloppen. Buro Vrijwilligerswerk ondersteunt mensen, die als vrijwilliger aan de slag willen.

Vledder Projecten

Maar ook initiatieven, die op zoek zijn naar vrijwilligers. De gemeente Soest biedt ze daarvoor mogelijkheden. Het Buro kan op die manier initiatieven van burgers in beperkte mate professioneel ondersteunen. Dat kan door ruimte ter beschikking te stellen, mee te denken en door vrijwilligers uit de eigen database te (laten) benaderen. In het gesprek hebben we twee dingen gedaan:

1. Gesproken over ervaringen met burgerinitiatieven. Daarbij kwam de rol van de gemeente aan bod, maar ook de sterktes en zwaktes van zulke initiatieven.
2. Een aantal initiatieven besproken, die als burgerinitiatief een relatie hebben met duurzaamheid.

2.8.1. Ervaringen

Buro Vrijwilligerswerk heeft veel ervaring met vrijwilligers, maar ook met de gemeente. Ze functioneren als een soort intermediair. In het gesprek hebben we in dat kader een aantal zaken besproken, waarvan ik hier een kort verslag doe.

- De gemeente is een belangrijke speler als het gaat om vrijwilligersinitiatieven. Ze hebben vaak een idee wat ze willen realiseren, maar om dat te kunnen is ondersteuning belangrijk. Daarbij kan Buro Vrijwilligerswerk helpen, maar soms is een steuntje in de rug van de gemeente ook belangrijk. Een voorbeeld daarvan is ondersteuning bij het vinden/gebruiken van huisvestingsruimte. Daarbij is een constructieve opstelling van de gemeente belangrijk, omdat dat stimulerend werkt. Vanzelfsprekend heeft de gemeente een verantwoordelijkheid om daar zorgvuldig mee om te gaan. Maar een “meedenkhouding” kan daarbij veel positieve energie opleveren.
- In de praktijk is gebleken dat de medewerkers van de gemeente er goed in slagen om mensen op het goede moment door te verwijzen naar Balans Buro Vrijwilligerswerk. Het Buro heeft dan ook vaak mensen kunnen helpen met zijn faciliteiten. Die les zou wellicht nog wat breder moeten worden toegepast. Want als het gaat om dienstverlening aan burgers kunnen gemeenteambtenaren niet alles weten. Daarom zouden ze een goed overzicht moeten hebben van nuttige netwerken. Wellicht is het een idee om jaarlijks een presentatie dag te organiseren op het gemeentehuis, waar zulke netwerken zich presenteren aan ambtenaren.
- De afhankelijkheid van burgerinitiatieven van vaak één, soms een paar mensen is onvermijdelijk. Dat het daardoor kwetsbaar is, is een feit. Het is waarschijnlijk het best dat als gegeven te accepteren en in het verlengde daarvan de tijdelijkheid van zulke initiatieven. Burgerinitiatieven zijn niet structureel. Als vanuit een burgerinitiatief wordt voorzien in een structurele behoefte, dan verdient het aanbeveling zo’n initiatief niet over te nemen, maar te ondersteunen door “vuil werk” uit handen te nemen. Vertaald naar professionele ondersteuning: benoem een “secretaris”, geen “directeur”.

2.8.2. Duurzame burgerinitiatieven

Het blijft een lastige uitdaging om te benoemen welke burgerinitiatieven het predicaat “duurzaam” verdienen. In dit onderzoek wed ik een beetje op twee paarden. Voor mijn eigen insteek ga ik uit van het brede concept duurzaamheid, waarbij het gaat om initiatieven die bijdragen aan een of meer van het rijtje Triple P: People, Planet, Profit. Voor de gemeente ligt in haar komende duurzaamheidsplan het accent op de “Planet” kant, het ecologische aspect van duurzaamheid. Dat is echter niet exclusief. Daarom presenteer ik hier heel kort alle initiatieven die we hebben besproken.

Vledder Projecten

Dat biedt bovendien de mogelijkheid om te bezien in hoeverre binnen op het oog minder brede duurzaamheidsinitiatieven kansen zijn om ze te verbreden. Zo kan een primair sociaal project zich best lenen voor een “groene” invulling.

Repair Café

Met als initiatiefnemer Eric Bach is in Soest het initiatief genomen om mensen maandelijks in staat te stellen om spullen te (laten) repareren. Dat gebeurt in het gebouw “De Plantage”. Het idee is dat mensen spullen die het niet meer doen samen te repareren met (vrijwillige) deskundigen. Daarbij is het geen kwestie van brengen en halen. Mensen worden geacht zelf mee te helpen. Om dat te doen in een goede sfeer is koffie en thee beschikbaar.

Duurzaamheid is hier in de breedste zin aan de orde: het “café” is een sociale ontmoetingsplek (people), waar mensen kosten kunnen besparen (profit) en tegelijkertijd via hergebruik bijdragen aan het milieu (planet).

Reflavour

Met als initiatiefneemster Anita Vreugdenhil is het initiatief genomen om “oude” maar nog goede kleding te hergebruiken door ze “hip” te maken. Dat kan door ze een andere functie te geven of door ze via andere ingrepen te “herbestemmen”. Dit gebeurt door vrijwilligers.

Ook bij dit initiatief is duurzaamheid in de breedste zin aan de orde: de bijeenkomsten zijn sociale ontmoetingen (people), waar mensen kosten kunnen besparen (profit) en tegelijkertijd via hergebruik bijdragen aan het milieu (planet).

Stichting Bikkel

Stichting Bikkel biedt “logistieke dienstverlening”. Onder *logistieke activiteiten* wordt bijvoorbeeld verstaan:

- Ontruimen van kamers en appartementen van verpleeg- en verzorgingshuizen
- Helpen verhuizen van ouderen die naar een verzorgingshuis gaan
- Verhuizen van spullen voor een zorginstelling van de ene naar de andere wooneenheid
- Door ouderen aangekochte meubels, wit- of bruingoed bij hen thuis brengen (kleine vervoersvragen)

Het bijzondere van Stichting Bikkel is dat ze hun activiteiten laten uitvoeren door mensen met een verstandelijke en/of psychiatrische beperking. Voor hen betekent dat een zinvolle dagbesteding die structuur aanbrengt in hun dagelijks leven. Het is dus geen professioneel verhuisbedrijf.

Het duurzaamheidsaccent ligt bij Stichting Bikkel op de “people” kant. Maar “er wordt óók rekening gehouden met milieu, klimaat en andere maatschappelijke ontwikkelingen”. Zo zeggen ze op hun website: “Het duurzame aspect zit hem in de afkoop van onze CO2-uitstoot. Wij verhuizen uw spullen dus klimaatneutraal!”

Vledder Projecten

Social Sofa

Dit initiatief zorgt voor banken in een buurt. Het ontwerp komt van de deelnemende bewoners. Het ontwerp wordt uitgevoerd met mozaïek steentjes. Bij de Plantage is met leerlingen van de school “De Egelantier” een jongensbank en een meisjesbank gemaakt en met hulp van de gemeente neergezet. Het gaat om een initiatief van een buurtbewoonster, die (samen met twee andere vrijwilligsters) ook pannenkoeken bakt voor de buurt. Op deze manier wordt de sociale cohesie in de buurt bevorderd.

Het accent ligt hier geheel op de “people” kant van duurzaamheid. Maar je zou bijvoorbeeld kunnen overwegen buurtgesprekken over andere aspecten van duurzaamheid te laten organiseren, op en rondom de beide banken en/of tijdens de pannenkoekenmaaltijd.

Schuldhulp maatjes

Dit (landelijke) initiatief heeft in Soest een enthousiasteling gevonden. Het idee is om mensen te helpen die dreigen in schuldproblemen te komen. Dat gebeurt vrijwillig.

Hier gaat het vooral om de economische en sociale kant van duurzaamheid. Mensen worden ondersteund op een punt waar ze zwak zijn, het accent ligt op omgaan met geld.

Stichting Het Honk

Stichting Het Honk wil mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt coachen, begeleiden, opleiden en laten werken naar een vaste definitieve baan passend bij de competenties van de kandidaat. Een actieve gedegen manier van het creëren van duurzame arbeidsplaatsen voor doelgroep Mensen uit hun isolement halen en sociale omgeving herstellen. Er wordt gewerkt vanuit een "Honk" in Soest.

Binnen de stichting worden 3 commerciële producten geëxploiteerd.

1. een betaalde 0900 hulpdienst onder de naam "WijLuisteren" waar mensen met uiteenlopende noden en behoeft naar kunnen bellen.
2. een onderling uitzendBuro waar deelnemers elkaar op commerciële basis plaatsen bij bedrijven in Soest en omstreken.
3. een telefoon service waarin tegen betaling de telefoon opgenomen wordt voor derden

Een half jaar op vrijwillige basis, na kwalificatie een half jaar betaald en vervolgens moet de deelnemer uitstromen naar de arbeidsmarkt. Aan de deelnemers wordt gedurende de hele periode re-integratie geboden en aan de genen die voldoen aan het profiel voor telefoon consulent een opleiding tot telefoon consulent.

Duurzaamheid is in dit project vooral sociaal. Interessant is dat financiering komt uit commerciële activiteiten, die onderdeel zijn van het opleidingstraject: economische duurzaamheid.

Vledder Projecten

Bijlage 3: Opdracht van de gemeente Soest

Duurzaamheidsdoelen van de gemeente

Inleiding

Soest is op weg naar klimaatneutraal. Deze weg is reeds ingezet met ons vorige duurzaamheidsplan en hier willen we graag mee verder. Dit geldt voor de gemeentelijke organisatie, maar ook zien we deze ontwikkelingen in de Soester samenleving. We willen graag samenwerken met burgers, bedrijven en instellingen hierin en we willen initiatieven ondersteunen die hetzelfde doel nastreven.

- In de eigen organisatie willen we duurzame keuzes maken. Duurzaam inkoopbeleid, toepassen van duurzaam bouwen bij nieuwbouw van onze eigen gebouwen en we onderzoeken nu of we duurzaam vastgoedbeleid kunnen maken. Overigens is duurzaamheid ook binnen de gemeentelijke organisatie een kwestie van verschillende belangen, die tegen elkaar moeten worden afgewogen.
- Richting bedrijven, waar we mee samenwerken, hebben we enige invloed met behulp van ons duurzaam inkoopbeleid. Verder hebben we een bedrijvenplatform duurzaamheid. Soester bedrijven regelen hierin onderling symposia over duurzame onderwerpen, wisselen informatie uit op duurzaamheidsgebied en hebben een convenant opgesteld, waarin doelen zijn geformuleerd die ze binnen 3 jaar willen halen. Ongeveer 2/3 van de 40 deelnemende bedrijven hebben dit convenant ondertekend.
- Richting burgers is de samenwerking of ondersteuning moeilijker te organiseren. De invloedssfeer van de gemeente houdt op bij de voordeur. Er ligt hier echter een enorm (energie)besparingspotentieel. De overheid ziet daarom als taak om samen met haar inwoners de energierekening omlaag krijgen. Dus hoe kunnen we op een efficiënte manier isoleren, dubbel glas en zonnepanelen plaatsen etc. Hoe kunnen we de groepen Soesters hierin samen laten werken? Niemand is tegen een lagere energierekening.

Thema's

De belangrijkste landelijk trends en thema's, waar gemeenten een rol in kunnen spelen voor de komende periode zijn:

CO2 uitstoot terugbrengen blijft als hoofddoel bovenaan staan met als subdoelen:

- ❖ Grootschalige Aanpak Energie Efficiency Gebouwde Omgeving
- ❖ Duurzame Energie en Biomassa
- ❖ Duurzame Mobiliteit en Transport
- ❖ Economie en Duurzame innovatie gericht op het MKB
- ❖ Grondstoffen Materialen en Consumenten

Opdracht

- In kaart brengen van mogelijke Duurzame bewonersinitiatieven.
- Krachtenveldanalyse van partijen die werkzaam zijn in Soest op het gebied van duurzaamheid energiebesparing, isolatie, dubbel glas. De aanbodkant, vraagkant en intermediairs. Bewoners die in het verleden al een rol speelden. Bijv. Uitbouwen van het Energiek Soest initiatief zanaanbidders? ZP adressen bijvoorbeeld weer benaderen of ze, nu ze meer inzicht krijgen in wat ze produceren aan energie, ook geneigd zijn om de energieconsumptie naar beneden te brengen.
- Inventariseren bestaande (spontane) bewonersinitiatieven met duurzaamheidsaanknopingspunten.
- Hoe zijn de soesters georganiseerd? Verschillende clubs, of verenigingen, waarbij je aansluiting kan zoeken. (Even chargeren: Via de klaverjasvereniging je zonnepanelen inkopen?) Maak gebruik van NME-netwerk van organisaties en WBT's. Gebruik het voorbeeld van het NME-arrangement in Amersfoort. Mogelijk ook denken aan een vergelijkbaar convenant tussen alle organisaties die iets met duurzaamheid willen doen in en voor Soest.

Vledder Projecten

- Welke wijken zijn het meest geneigd om gezamenlijk een actie te starten? We zouden graag duidelijk willen krijgen waar we als gemeente onze pijlen het beste op kunnen richten. Dat hoeft niet perse de wijk te zijn waar de meeste energiebesparing te halen valt. Het kan ook de wijk zijn waar de mensen het meest bereidwillig zijn om mee te werken.
- Verder uitdiepen wat houdt mensen tegen /wat haalt ze over de streep. Algemeen maar is hier ook specifiek voor soest iets over te zeggen?
- Hoe doen buurgemeenten het? Zie ook Manifest Duurzaam Amersfoort.
 - Voorstel maken hoe kunnen we deze groepen betrekken bij een nieuw duurzaamheidsplan, zodanig dat zij ook een rol in de uitvoering willen en kunnen spelen?

Randvoorwaarde:

Het voorstel moet aansluiten op waar Soest op duurzaamheidsgebied mee bezig is, zie inleiding. Het moet te behappen zijn en we moeten het kunnen waarmaken qua budget, invloedssfeer en formatie. Oftewel verwachtingenmanagement.

Belangrijke triggers zijn:

Rationeel: Als het gunstig is voor de portemonnee wil de gemiddelde Nederlander wel meedoen. Het vergt wel enige investering maar dan is zo'n maatregel toch binnen een redelijke termijn terug te verdienen.

Bedrijfsmatige belangstelling: Wat opvalt in diverse clubs is dat mensen er ook bij zitten ten behoeve van hun bedrijfsbelang en om aangehaakt te blijven op ontwikkelingen. Voordeel is dat deze mensen veel expertise hebben en snel zaken voor elkaar kunnen krijgen. Belangrijk is dat dit transparant blijft, omdat belangenverstrengeling hierbij een rol speelt. De zoonaanbidders hebben hier in het verleden een goede oplossing voor gevonden, door als het erop aan komt en opdrachten verleend worden een onafhankelijke klankbordgroep in te stellen.

Status/Imago: Je kunt je profileren als modern, slim, innovatief, milieubewust, goed mens met zonnepanelen op je dak.

Erbij horen: Het is zichtbaar dat je meedoet met de groep met een gewaardeerd initiatief. Meedoen met de buurt, de burens, mensen die je kent.

Vertrouwen: inwoners die zijn voorgegaan, wat zijn hun ervaringen. Uit de anonimiteit en je doet het samen. Betrouwbare onafhankelijke club van experts die de besparingsactiviteiten uitzoeken en aanbieden als een pakket. Collectief inkopen is goedkoper.

Niet te veel moeite: belangrijk is het om inwoners te ontzorgen. Zoonaanbidders-structuur is goed voorbeeld, waar mensen ook makkelijk in kunnen stappen.

Momenten benutten:

Landelijke duurzaamheidsdag op 10 -10- 2013 of Duurzaamheidsstafette. Misschien zijn er nog meer van deze dagen die landelijk publiciteit krijgen en waarop we kunnen aanhaken.

Of lokale mijlpalen: bijv. Laatste zonnepaneel van de zoonaanbidders geïnstalleerd. Of 1 jaar zonnepanelen op het dak wat is nu de opbrengst?

Vledder Projecten

Bijlage 4: Burgerinitiatieven: wat speelt er?

In deze bijlage ga ik in op ontwikkelingen in de samenleving, die relevant zijn als het gaat om burgerinitiatieven. Daarbij is aandacht voor:

1. “De energieke samenleving”: wat wil de burger?
2. Participatie: van inspraak naar samenwerking

4.1. “De energieke samenleving”: wat wil de burger?

De samenleving is in beweging. Perspectieven, maar ook rollen verschuiven. Door verschillende oorzaken vallen mensen terug op hun eigen creativiteit en inzet. Mensen gaan aan de slag met wat ze beweegt. Het leidt tot een “energieke samenleving”.

Onder die titel (“De energieke samenleving”) publiceerde het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) een document, waarin het accent ligt op de vraag wat dit betekent voor de overheid. Kort gezegd komt het PBL tot de conclusie: geef burgerinitiatieven de ruimte en wees dienstbaar. Rondom deze publicatie (niet perse “als gevolg van”) is van alles gebeurd:

- Er is een website Kracht in Nederland gemaakt, waarop burgerinitiatieven zichzelf kunnen presenteren (www.Krachtinnl.nl)
- Er zijn door diverse (semi) overheidsinstellingen bijeenkomsten georganiseerd (CBS, SER, RIVM, AgentschapNL) waarin het gaat over de energieke samenleving en burgerinitiatieven.
- Er wordt in de media aandacht besteed aan het onderwerp, onder andere in een reeks uitzendingen van Tegenlicht (VPRO, zie o.a. <http://tegenlicht.vpro.nl/afleveringen/2012-2013/gat-in-de-markt.html>), maar ook in artikelen in (bijvoorbeeld) de Volkskrant.
- De Universiteit van Utrecht organiseert een Studium Generale onder de titel “Lokaal mondiaal”: <http://www.sg.uu.nl/programma/voorjaar-2013/lokaal-mondiaal/>
- De overheidsprogramma’s “Leren voor Duurzame Ontwikkeling” en “Natuur en Milieu Educatie” worden doorgezet in een programma “Duurzaam Door”, waarin de energieke samenleving een centrale plek inneemt (zie <http://www.lerenvoorduurzameontwikkeling.nl/content/duurzaamdoor-met-nme-en-lvdo>)
- In opdracht van het Programmabureau NME (AgentschapNL) is een onderzoek gedaan naar mogelijkheden voor regionale “Duurzaamheidsknooppunten”. Samenwerken aan duurzaamheid is daarbij het motto, vernieuwende coalities smeden de uitdaging.

“De energieke samenleving” gaat uit van het primaat van de actieve burger en baseert zich daarbij op een gesignaleerde maatschappelijke ontwikkeling: er is een actieve groep burgers, die niet afwacht, maar zelf initiatieven neemt. Gedeeltelijk komt dat voort uit onvrede met bureaucratische processen, gedeeltelijk uit een nieuwe financieel/economische realiteit: de overheid heeft minder middelen beschikbaar. Het biedt aan de overheid nieuwe kansen, maar plaatst die overheid ook voor nieuwe uitdagingen.

Vledder Projecten

4.2. Participatie: van inspraak naar samenwerking

Burgerparticipatie is niet nieuw. Van oudsher hecht de overheid waarde aan de mening van de burger. Het vormgeven van participatie is een zoektocht. In 2007 publiceerde InAxis van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de uitgave “Help! Een burgerinitiatief”.

Daarin wordt gesproken over drie *generaties* burgerparticipatie:

1. Inspraak
2. Interactieve beleidsvorming
3. Burgerinitiatieven

Bij deze indeling wordt aangesloten bij de participatieladder van Pröpper en Steenbeek. Volgens die ladder vraagt de derde generatie, burgerinitiatieven, een “faciliterende bestuursstijl”. Hoewel de ervaringen met burgerinitiatieven nog vrij jong en zeer divers zijn, is wel één les te trekken: “overnemen” van het initiatief door de overheid is contraproductief. De rol van de overheid moet eerder zijn: signalerend (waar zit de energie in de samenleving?), inspirerend (wat kunnen we voor u doen?) en faciliterend (waar heeft u behoefte aan?).

De uitdaging voor overheden ligt erin burgerinitiatieven op een passende manier te versterken. Dat is nieuw en niet duidelijk omschreven. Het is voor wie dat interessant vindt een boeiende zoektocht. In een gesprek gebruikte Theo van Bruggen, projectleider van het project “Duurzaam Door” bij AgentschapNL, de term “overheidsparticipatie”. Misschien zit in die omkering de crux?